

OPSTANDEN EN WEGBEPLANTINGEN VAN POPULIER IN 1960

[905.2 : 176.232 Populus]

door

A. J. GRANDJEAN

SUMMARY

On the basis of the statistical figures of poplar stands and road- and line plantations from the census of woodlands 1938—1942 there is made an effort to estimate the area of the poplar plantations in the Netherlands in 1960. Therefore an enquiry was held by the State Forest Service to get an estimation of the increased area since the end of the second world war.

The area of the poplar stands increased from 4,385 to 5,900 hectares (14,600 acres). The poplar road- and line plantations increased from 16,132 to 18,900 kilometres (11,700 miles single row).

The second Netherlands census of woodlands will give us the right figures in 1965.

Van verschillende zijden wordt de vraag gesteld, welke statistische gegevens met betrekking tot de houtopstanden, weg- en grensbeplantingen van populier in Nederland thans bekend zijn. Verschillende belanghebbende groeperingen, gebundeld in de Nationale Populieren Commissie, hebben behoefte aan recente gegevens. Het antwoord op deze vragen luidt, dat, sinds de eerste Nederlandse bosstatistiek naar de opname van 1938—1942 in 1946 werd gepubliceerd, weinig nieuwe gegevens door het Staatsbosbeheer werden verschaft (1). In het kader van de herziening op oorlogsvellingen, welke plaats vond in 1945—1948 en waarvan de resultaten in 1950 zijn gepubliceerd, werden de wijzigingen in het populierenareaal na de oorlog bekend (2). De tweede bosstatistiek zal omstreeks 1965 gegevens van het gehele land kunnen verschaffen en eerst dan licht kunnen werpen op de nieuwe toestand inzake de populier.

Algemeen wordt aangenomen, dat na 1946 en vooral sedert 1950 het aantal populierenbeplantingen sterk is uitgebreid. Voorbeelden hiervan zijn o.a. de nieuwe beplantingen die zijn aangelegd, en die zich nog steeds sterk uitbreiden, in de IJsselmeerpolders. Het is verder bekend, dat in het westen van het land de iepen op grote schaal door populieren werden vervangen, terwijl een gedeelte van de oppervlakte hakhout en griend werd hervormd tot populierenbos. De beplanting van landbouwgronden in het komgrondengebied met populieren heeft hier en daar een aanvang genomen (5). Anderzijds neemt men echter waar dat verschillende dijken op de Zeeuwse eilanden na de watersnood niet meer worden herplant, terwijl de karakteristieke populierenweiden in Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg zeldzamer worden. Het is dan ook moeilijk een goed antwoord te geven op de vraag, in welke mate het populierenareaal is uitgebreid. Vandaar dat de afdeling Bosstatistiek van het Staatsbosbeheer hierover in 1960 een speciaal onderzoek heeft ingesteld.

Onderzoek

Burger (3) heeft in het nummer „De Populier” van dit tijdschrift reeds aangekondigd, dat het Staatsbosbeheer een onderzoek instelt naar de huidige omvang van het populierenareaal in Nederland.

Hierbij wordt uitgegaan van de statistische gegevens van 1938—1942 en 1945—1948, die worden aangevuld met de gegevens van een enquête, die in 1960 werd gehouden onder de bosbouwconsulenten van het Staatsbosbeheer.

Het resultaat van deze bewerking van het cijfermateriaal van vóór en kort na de tweede wereldoorlog werd getoetst aan de gegevens, die werden verkregen door de opnemings ten behoeve van de tweede Nederlandse bosstatistiek in 1958—1960 van het Midden-Brabantse populierengebied (topografische kaartbladen Schijndel, Veghel, Best, Sint Oedenrode, Helmond, Eindhoven, Mierlo, Valkenswaard en Weert). Uit deze vergelijking, uit waarnemingen in andere landsgedeelten en uit het overleg met enkele populierendeskundigen, werd de conclusie getrokken, dat het oude cijfermateriaal op een redelijk verantwoorde wijze zou kunnen worden gemodificeerd naar de toestand op 1 september 1960. Het resultaat van deze bewerking mag dan wel niet de naam „bosstatistiek” voeren, doch de cijfers zullen ter verkrijging van een globaal inzicht in de toestand van de Nederlandse populierenbossen en -wegbeplantingen redelijk goed bruikbaar zijn.

Gegevens.

De eerste Nederlandse bosstatistiek (1) toonde het volgende beeld:

Tabel 1. Populierenareaal naar de toestand van 1938—1942

Populierenbos	
jonger dan 10 jaar	1.501 ha
ouder dan 10 jaar	2.884 ha
	<hr/>
Nederland totaal	4.385 ha
Weg- en grensbeplantingen van populier	
jonger dan 10 jaar	4.330 km enkele rij
ouder dan 10 jaar	11.802 km enkele rij
	<hr/>
Nederland totaal	16.132 km enkele rij

De verliezen aan de populierenopstanden en weg- en grensbeplantingen, hoofdzakelijk toegebracht door de oorlogshandelingen in 1940—1945, bedroegen in de provincies Noordbrabant en Limburg achtereenvolgens 368 ha en 438 ha bos en 797 km en 574 km wegbeplanting. In Zeeland en Gelderland gingen aan weg- en grensbeplantingen van populier achtereenvolgens 1.378 km en 700 km verloren (2).

Een gelukkige omstandigheid is, dat na de oorlog een grote uitbreiding van de populierenteelt plaats heeft gevonden. Deze beplantingen zijn nu weliswaar nog van jonge leeftijd (1—15 jaar), maar zij vertonen door het gebruik van goede klonen over het algemeen een uitstekende groei en zullen binnen enkele decennia bijdragen in de houtoogst. Blijkens de gegevens van de eerdergenoemde enquête van het Staatsbosbeheer, bedraagt de uitbreiding van het populierenareaal sinds 1945:

Tabel 2. *Uitbreiding van het populierenareaal van 1945 tot 1 september 1960*

Populierenbos	
leeftijd 0—10 jaar . . .	1.350 ha
leeftijd 10—20 jaar . . .	190 ha
<hr/>	
Totale uitbreiding	1.540 ha, ofwel een toename van 35%
Weg- en grensbeplantingen van populier	
leeftijd 0—10 jaar . . .	2.070 km enkele rij
leeftijd 10—20 jaar . . .	690 km enkele rij
<hr/>	
Totale uitbreiding	2.760 km enkele rij, ofwel een toename van 17%

De beplantingen in de Noord Oost Polder en Oostelijk Flevoland zijn hierbij inbegrepen.

Uitgaande van de gegevens van 1938—1942 en van de veronderstelling, dat de oorlogsschade geheel werd hersteld met dezelfde houtsoort, verkrijgt men onder inachtneming van de uitbreiding van het populierenareaal na afronding der cijfers het navolgende overzicht.

Hierbij wordt tevens gepoogd tot een onderverdeling volgens 3 leeftijdsclassen te geraken met eenzelfde sleutel voor de houtopstanden als voor de weg- en grensbeplantingen en wel:

leeftijdsklasse 0-10 jaar	50-60% van de oppervlakte c.q. lengte
„ 10-20 jaar	25-30% van de oppervlakte c.q. lengte
„ 20 jaar en ouder	15-20% van de oppervlakte c.q. lengte

Tabel 3. *Globaal overzicht van het populierenareaal naar de toestand op 1 september 1960*

Populierenbos		
leeftijd 0—10 jaar	3.400 ha	58%
leeftijd 10—20 jaar	1.500 ha	25%
leeftijd ouder dan 20 jaar . . .	1.000 ha	17%
<hr/>		
Nederland totaal	5.900 ha	100%
Weg- en grensbeplantingen van populier		
leeftijd 0—10 jaar	10.900 km enkele rij	57%
leeftijd 10—20 jaar	5.000 km enkele rij	27%
leeftijd ouder dan 20 jaar . . .	3.000 km enkele rij	16%
<hr/>		
Nederland totaal	18.900 km enkele rij	100%

Houtproduktie

De jaarlijkse bijgroei aan jonge en oude populieren kan worden geraamd op gemiddeld 8 m³ per ha en per km enkele rij, derhalve in totaal op 200.000 m³ hout. Het is ingewijden bekend, dat er thans een tekort is aan inlands populierenhout; een produktie van ongeveer 110.000 m³ tegenover een houtverbruik van 130.000 m³ (3,4). De gegevens van tabel 3 bevestigen dat er thans een hiaat is in de voorziening van populierenhout uit eigen land, als gevolg van de overmatige kap gedurende de oorlogsjaren en kort daarna. Het is zelfs niet uitgesloten, dat de houtproduktie in de eerstvolgende 5 jaren nog verder zal dalen. De cijfers duiden ook aan, dat eerst over 10—15 jaren een verdubbeling van de houtoogst mag worden verwacht, te weten 200.000 m³.

LITERATUUR

1. Anonymus. De Nederlandse bosstatistiek (1938—1942). 2e druk 1948.
2. Anonymus. Verliezen aan onze houtopstanden, hoofdzakelijk toegebracht gedurende de oorlogsjaren. Ned. Bosbouw Tijdschrift 22 (12) 1950. (358—367).
3. F. W. Burger. Ontstaan en werkzaamheden van de Nationale Populieren Commissie. Ned. Bosbouw Tijdschrift 32 (5—6) 1960. (214—219).
4. G. M. C. Koning-Vrolijk. Gebruiksmogelijkheden van populierenhout. Handboek voor de populierenteelt, 3e geheel herziene druk, 1960.
5. Rapport „De rentabiliteit van populierenteelt op komgrond in vergelijking met die van verpachting en graslandexploitatie.” Landbouw-Economisch Instituut. Bedrijfs-economische mededeling 39, 1960.